

Nr 324.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; given Stockholms slott den 13 juni 1947.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Härigenom förordnas, att i 6 kap. lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap¹ skall införas en ny paragraf, betecknad 4 a §, av nedan angiven lydelse.

6 KAP.**4 a §.**

Har undersåte i stat, vilken icke är ansluten till konventionen den 12 juni 1902 för lösande av konflikter mellan lagar i fråga om äktenskap, sedan minst två år hemvist här i riket och vill han inför svensk myndighet träda i äktenskap, må hans rätt att ingå äktenskapet prövas efter svensk lag, där han det begär.

Till återgång av äktenskap som ingåtts i enlighet med stadgandet i första stycket dömes, om orsak därtill finnes enligt svensk lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Jfr SFS 1931: 154.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 maj 1947.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena fråga angående *ändring i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap* samt anför därvid följande.

I 1 kap. 2 § lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap stadgas att, om utländsk undersåte vill träda i äktenskap inför svensk myndighet, hans rätt att ingå äktenskapet skall, frånsatt vissa undantagsfall, prövas efter lagen i den stat han tillhör. Enligt 2 kap. 1 § skall i allmänhet talan om återgång av äktenskap, som i behörig form slutits mellan utländska undersåtar, prövas efter lagen i den stat makarna vid äktenskapets ingående tillhörde, om Konungen förordnat att denna lag i sådant fall må vinna tillämpning ändå att orsak till återgång ej finnes enligt svensk lag. Är ej förordnande av Konungen meddelat, får ej till återgång dömas, med mindre orsak därtill finnes jämväl enligt svensk lag. På grund av 3 kap. 1 § må talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad mellan utländska undersåtar här i riket upptagas, om den make, mot vilken talan väckes, här har sitt hemvist. I 2 § samma kapitel stadgas att äktenskapsskillnad eller hemskillnad mellan utländska undersåtar ej må beviljas utan så är att enligt lagen i den stat, makarna tillhöra, sådan skillnad må äga rum samt orsak till skillnaden är för handen ej mindre enligt sagda lag än ock enligt svensk lag.

Dessa bestämmelser tillkommo i samband med Sveriges anslutning till de vid tredje Haagkonferensen för internationell privaträtt antagna, den 12 juni 1902 undertecknade konventionerna för lösande av konflikter mellan lagar i fråga om äktenskap samt mellan lagar och jurisdiktioner i fråga om skillnad i äktenskap och ständig skillnad till säng och säte. Konventionernas regler äro grundade på den s. k. nationalitetsprincipen, enligt vilken rättsliga förhållanden beträffande utländsk undersåte skola bedömas efter lagen i den stat, vars medborgare han är. Sverige har sedermera frånträtt konventionen angående äktenskapsskillnad och hemskillnad. Till konventionen avseende äktenskaps ingående äro för närvarande, förutom Sverige, endast följande länder an-

slutna, nämligen Luxemburg, Nederländerna, Rumänien, Tyskland, Italien, Portugal, Schweiz, Ungern och Polen. I flertalet av de stater, som icke äro bundna av konventionerna, bland andra Danmark och Norge samt de anglosachsiska länderna, gäller på förevarande område den s. k. domicilprincipen, som innebär att lagen i det land, där den utländske undersåten har sitt hemvist, är bestämmande. Andra stater åter låta uppehållslandets lag vara avgörande, även om den utländske undersåten icke varaktigt vistas där. Nationalitetsprincipen tillämpas jämväl i vissa av de stater, som ej tillhöra konventionsstaterna, t. ex. Finland.

Såsom framgår av de nyss återgivna bestämmelserna i 1904 års lag har nationalitetsprincipen för vårt lands del lagfästs med tillämpning å undersåtar i alla främmande stater, oavsett huruvida dessa anslutit sig till konventionerna eller eljest själva tillämpa nationalitetsprincipen på förevarande område. Vid lagens tillkomst framhöll dåvarande chefen för justitiedepartementet att, då den svenska rätten nästan helt och hållet saknade positiva lagbestämmelser rörande ifrågavarande ämne, en tämligen genomgripande lagstiftning erfordrades. Sådan lagstiftning syntes emellertid icke böra inskränkas till vad som nödvändigt betingades av konventionernas biträdande. Våra grannstater Danmark och Norge hade icke anslutit sig till konventionerna och, även om man kunde hysa förhoppning att dessa framdeles biträdde av dem, funnes åtskilliga andra stater, särskilt inom området för den engelsk-nordamerikanska rätten, med vilka Sverige stode i så livlig samfärdsel att, om lagstiftningen inskränktes på antytt sätt, de missförhållanden saknaden av lagbud låtit framträda skulle avhjälpas i alltför ringa mån. Åt de lagbestämmelser som infördes borde därför givas den omfattningen, att de ifrågavarande konflikterna kunde lösas gentemot lagstiftningarna i alla stater, oavsett om de hörde till konventionsstaterna eller icke. Försåvitt anginge förhållandet till andra än konventionsstaternas lagstiftningar vore man visserligen icke bunden av de i konventionen uppställda reglerna. Tydligt vore emellertid att för vinnande av önskvärd enhet konventionens regler borde såvitt möjligt bibehållas beträffande lagstiftningen i dess helhet.

Nämnas må även att det tidigare ansetts vara ett intresse att för Sveriges del inom äktenskapsrätten hävda nationalitetsprincipen, eftersom tillämpningen av nämnda princip underlättade strävandet att bevara utvandrade svenska medborgares anknytning till hemlandet. Såsom av det förut anförda framgår gäller emellertid domicilprincipen i de främmande länder, där svenska medborgare framför allt äro bosatta, och den svenska rättens ifrågavarande regler lära därför icke utomlands ha blivit iakttagna i den omfattning som ansetts önskvärd.

För närvarande äro omkring 100 000 utlänningar bosatta i Sverige. En betydande del av dessa torde ha för avsikt att för framtiden stanna här. I den mån det härvid rör sig om statslösa personer medföra de äktenskapsrättsliga frågorna inga svårigheter, eftersom för dylika personer bosättningslandets lag anses vara tillämplig. Beträffande övriga utlänningar ha emellertid olägenheter av nationalitetsprincipens tillämpning givit sig starkt till

känna. Iakttagandet av det förutvarande hemlandets äktenskapslagar framstår i många fall såsom obilligt, så mycket mer som utlänningarna i andra hänseenden, bland annat i fråga om sociala förmåner, i allt större utsträckning behandlas som svenska medborgare. Dessutom ha vissa nackdelar av praktisk natur på senare tid blivit alltmer framträdande. Sålunda har det ofta visat sig svårt för de svenska myndigheterna att med önskvärd tillförlitlighet och snabbhet erhålla upplysningar om utlänningens nationella lag. Då utlänningen själv i allmänhet icke är i tillfälle att förebringa utredning härom, är man hänvisad till rapportering från utlandet, vilket särskilt då det gäller avlägsna länder, där reguljär representation saknas, vållar tidsutdräkt, kostnader och osäkerhet.

Nationalitetsprincipens herravälde på den svenska äktenskapsrättens område har i begränsad omfattning redan brutits. Med stöd av stadgande i 6 kap. 5 § i 1904 års lag och i anslutning till en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge ingången konvention har Kungl. Maj:t genom förordning den 31 december 1931 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap stadgat att, om medborgare i en av de fördragsslutande staterna vill träda i äktenskap inför myndighet tillhörande någon av de övriga, hans rätt att ingå äktenskapet skall prövas efter lagen i den staten, om han sedan minst två år har hemvist därstädes (1 §). Vidare har i nämnda förordning stadgats att yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan medborgare i fördragsslutande stat upptages i den stat, där båda makarna ha hemvist eller där de senast haft hemvist samtidigt och endera alltjämt är bosatt, samt att vid prövning av sådana frågor i varje stat användes där gällande lag (7 och 9 §§). Beträffande återgång av äktenskap skall vad sålunda stadgats äga motsvarande tillämpning, dock bedömes frågan huruvida orsak till återgång är för handen enligt den lag, som var bestämmande för kärandens eller, om talan föres mot båda makarna, för enderas rätt att ingå äktenskapet (10 §).

På grund av de sålunda föreliggande förhållandena synes mig den svenska internationella äktenskapsrätten och därmed sammanhängande delar av familjerätten i övrigt böra göras till föremål för en allmän översyn. En utredning i detta syfte torde dock bli ganska tidskrävande, och i den mån traktatmässig bundenhet föreligger kunna tydligen ändringar i gällande regler icke genomföras utan att denna häves. Jag har därför funnit mig böra nu till provisorisk reglering upptaga vissa frågor, vilkas lösning ter sig särskilt brådskande och kan verkställas utan rubbning av våra traktatförpliktelser.

I fråga om villkoren för utländsk undersåte att *ingå äktenskap* inför svensk myndighet föreligga enligt min mening särskilda skäl att ifrågasätta lämpligheten av nationalitetsprincipens upprätthållande. Beträffande stater som icke anslutit sig till förutnämnda Haagkonventioner framhölls redan under förarbetena till 1904 års lag att det flerstädes uppställts äktenskapshinder, som äro främmande för svensk rättsuppfattning. Såsom exempel härpå må nämnas förbud mot äktenskap mellan personer av olika religion eller olika

ras eller mellan personer av vilka någon blivit genom äktenskapsskillnad löst från ett tidigare äktenskap. Jag erinrar även om den nyligen tillkomna sovjetryska lag, som förbjuder giftermål mellan medborgare i Sovjetunionen och utlänningar.

I särskilda fall kan visserligen genom eftergifter i eljest tillämpade villkor för rätt att erhålla svenskt medborgarskap öppnas möjlighet för ifrågasvarande utlänningar att ingå äktenskap. Men denna utväg står i allmänhet icke till buds. Å andra sidan synes det icke rimligt att förvägra dem, som sedan någorlunda lång tid tillbaka äro bosatta i Sverige, rätt att här bilda familj. Jag anser därför att undantag från reglerna i 1 kap. i 1904 års lag bör göras icke endast, såsom skett, för undersåte i stat som avses i 1931 års förordning utan även beträffande undersåte i annan stat, som icke är ansluten till vederbörande Haagkonvention. Undantaget torde, i anslutning till regeln i den nordiska konventionen i ämnet, böra innehålla, att om sådan undersåte sedan minst två år har hemvist här i riket och vill träda i äktenskap inför svensk myndighet, hans rätt att ingå äktenskapet får prövas efter svensk lag, där han det begär.

Ett sådant stadgande nödvändiggör även ett undantag från de i 2 kap. i 1904 års lag givna reglerna om *återgång av äktenskap*, som ingåtts i enlighet med stadgandet. Till återgång av dylikt äktenskap bör självfallet kunna dömas om orsak därtill finnes enligt svensk lag; annan lag bör alltså icke vinna tillämpning.

Vad angår *äktenskapsskillnad* och *hemskillnad* torde de förordade bestämmelserna icke nödvändigtvis påkalla ändringar i 1904 års lag. Det måste visserligen anses önskvärt att, om äktenskaps ingående och återgång i vissa fall skall kunna bedömas enligt svensk lag, jämväl frågan om hemskillnad och äktenskapsskillnad i motsvarande fall kan prövas enligt vår lags regler. En revision av skillnadsreglerna torde dock kunna anstå i avbidan på den allmänna översynen av lagstiftningen.

De särskilda bestämmelser beträffande äktenskaps ingående och återgång av äktenskap, som jag alltså anser behövliga redan nu, synas med hänsyn till deras provisoriska natur lämpligen kunna upptagas i ett gemensamt stadgande och införas i 6 kap. i 1904 års lag. Placeras stadgandet närmast före 5 §, torde därav vara klart att det icke skall inverka på den reglering i fråga om undersåtar i Danmark, Finland, Island och Norge, som Konungen jämlikt nämnda paragraf stadgat.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap*.

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över förslaget, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen
bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 juni 1947.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LAWSKI,
 NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA,
justitierådet LJUNGGREN.

Enligt lagrådet den 10 juni 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll öve justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 23 maj 1947, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsrådet H. Henkow.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Åke Mossler.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 juni 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena lagrådets den 11 juni 1947 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 23 maj 1947 remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.*

Med förmälan, att förslaget av lagrådet lämnats utan erinran, hemställer föredraganden, att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thore Wisén.
